

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije
Nataše Pirc Musar
na odprtju 19. Blejskega strateškega foruma**

Bled, Festivalna dvorana, 2. september 2024

VELJA GOVORJENA BESEDA.

Gospa in gospodje,

Spoštovani visoki gosti,

Danes smo se zbrali v zelo pomembnem trenutku. Leto 2024 pomeni razpotje za človeštvo, ko bodo odločitve, ki jih sprejemamo, oblikovale obrise naše skupne prihodnosti.

V zadnjih nekaj letih so svet pretresli svetovna pandemija, ekstremni vremenski pojavi, povezani s poglobljanjem podnebne krize, vse večja negotovost preskrbe s hrano, svetovna gospodarska in finančna negotovost, očitne kršitve Ustanovne listine ZN in mednarodnega prava, nadaljevanje in celo zaostrovanje dolgotrajnih konfliktov ter nastanek novih, pa tudi nespoštovanje človekovih pravic in napadi na enakost spolov. Hkrati je postalo jasno, da uresničevanje Agende 2030 in njenih ciljev trajnostnega razvoja močno zaostaja za zastavljenimi cilji.

Naša strateška vizija mora biti vizija enotnosti, odpornosti in skupne zavezanosti k izboljšanju položaja vseh ljudi. Najprej je treba opredeliti zapletene in prepletene krize, ki zahtevajo našo takojšnjo pozornost. Nenehna podnebna kriza še naprej pustoši po našem planetu, saj so rekordni vročinski valovi, uničujoče poplave in gozdni požari, ki divjajo, vse bolj pogosti. Pot naprej zahteva pogumno, skupno ukrepanje, ki presega meje in politiko. Podvojiti moramo svoja prizadevanja za prehod na trajnostno, nizkoogljično svetovno gospodarstvo ter podpreti narode in skupnosti, ki so najbolj ranljivi za podnebne vplive. Mi, razviti svet, bi morali voditi pot v trajnostno prihodnost in se naučiti, kako živeti z manj, a bolje, ter hkrati podpirati tiste, ki zaostajajo.

Trojna kriza podnebnih sprememb, izgube biotske raznovrstnosti in onesnaževanja pomeni velik varnostni, politični in socialno-ekonomski izziv za mednarodno skupnost kot celoto. Naraščajoče število in obseg naravnih nesreč ter ekstremni in hitro spreminjajoči se vremenski vzorci povsod po svetu morajo biti opozorilo za vse nas, da moramo okrepiti svoje podnebno ukrepanje. Zagotoviti moramo, da bomo prihodnjim generacijam zapustili boljši svet. Uresničevanje pravice do varnega, čistega, zdravega in trajnostnega okolja je zato ključnega pomena. Človekove pravice in dostojanstvo morajo biti v središču vseh ukrepov za reševanje okoljske krize.

Poleg tega se svet danes sooča s krizo vode, kakršne še ni bilo. Tekmovanje za vodo je vse večje, saj postaja pomanjkanje vode vse pogostejši vzrok za spore. Slovenija poziva k hitrejšemu ukrepanju v zvezi z izzivi, povezanimi z vodo na svetovni ravni, pri čemer poudarja pomen vode za človekov razvoj, ohranjanje ekosistemov, podnebno odpornost ter mir in varnost. Ker močno verjamemo v vrednost čezmejnega sodelovanja na področju voda, smo člani Koalicije za čezmejno vodno sodelovanje. Oktobra letos bomo v Ljubljani gostili 10. zasedanje pogodbenic Konvencije ZN o vodah in prevzeli predsedovanje konvenciji za naslednja tri leta.

Strmo naraščanje svetovne negotovosti glede preskrbe s hrano, ki grozi, da bo še bolj destabiliziralo že tako krhke družbe in zaostri oborožene spopade, ki vodijo v regionalno in svetovno nestabilnost, bi nas moralo vse močno skrbeti. V 21. stoletju ni prostora za lakoto. Slovenija odločno podpira mednarodna prizadevanja za boj proti lakoti in si močno prizadeva prispevati k svetovni prehranski varnosti.

Zelo me skrbi tudi pereče stopnjevanje geopolitičnih napetosti v svetu. V številnih regijah je prisotna resna grožnja spopadov. Vrnitev rivalstva velikih sil skupaj s širjenjem naprednih vojaških tehnologij je povečala tveganje za nesporazume in slabe ocene. Znova moramo potrditi svojo zavezanost diplomaciji in načelom mednarodnega prava ter si neutrudno prizadevati za reševanje sporov z dialogom in ne s silo. Združeni narodi s svojo edinstveno legitimnostjo ostajajo nepogrešljivi forum za ta prizadevanja.

Današnji svet ni enak tistemu iz leta 1945, ko je bila sprejeta Ustanovna listina Združenih narodov. Zato moramo okrepiti in nadgraditi upravljanje na svetovni ravni ter prilagoditi večstranske ustanove, vključno s finančnimi. Vendar naj bom jasna: večstranski sistem, ki ima korenine v Ustanovni listini Združenih narodov, mora ostati temeljni kamen. Prizadevati si moramo za vnovično vzpostavitev zaupanja, krepitev svetovnega sodelovanja in solidarnosti.

Slovenija zdaj opravlja svoj mandat v Varnostnem svetu ZN. Eden od motivov za našo kandidaturo za članstvo v Varnostnem svetu je bil prav izboljšanje težavnega stanja v OZN. Za to pa moramo sodelovati usklajeno z drugimi državami, tudi majhnimi. Prisluhniti moramo vsem glasovom, ne le glasovom velikih in vplivnih mednarodnih držav in drugih deležnikov. Slovenija si je v prvih osmih mesecih članstva v VS ZN prizadevala za zaveze iz kampanje – biti aktivna, odprta, pregledna in tvorna članica. Osredotočili smo se na prizadevanja za premostitev polarizacije v Varnostnem svetu in pomoč pri napredovanju procesov v njem.

Vse bolj potrebno je, da mednarodna skupnost preseže geopolitične delitve in se sooči z novimi grožnjami ter izzivi mednarodnemu miru in varnosti, pa tudi da se je sposobna učinkovito odzvati na humanitarne katastrofe, ki smo jim priča v Palestini, Sudanu, Ukrajini in drugje.

Z besedami generalnega sekretarja Združenih narodov Antonia Guterresa: »Mir je več kot le plemenita vizija. Je tudi vzpodbuda in poziv k ukrepanju. In največja odgovornost človeštva.« Naraščajoče število konfliktov in njihova vse večja okrutnost me še naprej osupljata.

Ukrajinci se že dve leti in pol pogumno borijo za svobodo in neodvisnost. Rusija pa že dve leti in pol grobo krši vse norme in načela, o katerih smo se skupaj dogovorili, da bi svet postal boljši in varnejši. Dokler se neusmiljeno teptata Ustanovna listina ZN in mednarodno pravo, dokler trpijo civilisti in se mesta spreminjajo v kupe ruševin, se ne bomo prenehali obsojati ruskega nasilja in zagovarjati vsestranskih načel, ki nas vse vodijo.

Pred kratkim sem bila v Ukrajini. Strlo mi je srce, ko sem videla in slišala o toliko izgubljenih življenjih, uničenih družinah in za vedno uničenih otroštvi. Toda zaradi te nesmiselne vojne ne trpijo samo Ukrajinci. Čeprav vojna divja na evropskih tleh, to ni samo evropska zadeva. Njene posledice je čutiti po vsem svetu. Zaradi pomanjkanja hrane so ogrožena življenja milijonov ljudi. Prav tako zaradi napadov na jedrske objekte in njihovo okolico v Ukrajini.

Vsi si želimo miru. Bodimo jasni: čeprav obstajata dve sprti strani, je Rusija napadalec, Ukrajina pa žrtev. Ukrajinci imajo pravico braniti svojo domovino, naša skupna dolžnost pa je, da jih podpremo in zaščitimo svet, ki temelji na pravu in ne na sili. Zato bo Slovenija še naprej stala ob strani Ukrajini in njenemu ljudstvu, dokler bo to potrebno.

Prav tako bo Slovenija še naprej podpirala prizadevanja za pravičen in trajen mir. Zavedamo se, da miru ni mogoče doseči brez sodelovanja in dialoga med obema stranema. Vendar pa morajo vsa mirovna pogajanja temeljiti na Ustanovni listini ZN in mednarodnem pravu. O tem, kdaj in pod kakšnimi pogoji se bo to zgodilo, odloča Ukrajina, ki je žrtev. Od Rusije pa je odvisno, ali bo pokazala resnično pripravljenost in bo dobronamerno sodelovala. Vsakodnevno bombardiranje ukrajinskih mest dokazuje ravno nasprotno.

Kot odločna zagovornica mednarodnega prava bi rada poudarila še eno točko, ki je pomembna za mojo državo. Miru ne more biti, če ni zagotovljena pravičnost. Slovenija si bo prizadevala za polno odgovornost za dolg seznam grozodejstev in drugih mednarodnih zločinov, storjenih v Ukrajini in proti njej.

Z enako grozo kot v Ukrajini spremljamo kršitve mednarodnega humanitarnega prava v Gazi. Izraelski talci so še vedno v ujetništvu, na stotine palestinskih žensk in otrok umira vsak dan. To je zdaj postal najbolj smrtonosen konflikt na svetu v letu 2024 in najbolj nevaren kraj za civilno prebivalstvo. Konfliktom je izpostavljenih kar 88 % prebivalstva. V nobenem primeru ciljanje na civilno prebivalstvo ni legitimna vojaška strategija. Talci se morajo varno in nepoškodovani vrniti k svojim družinam. Uveljaviti je treba prekinitev ognja. Civilnemu prebivalstvu je treba omogočiti takojšen in varen dostop do humanitarne pomoči.

Medtem ko si prizadevamo preprečiti večjo regionalno vojno, je treba obravnavati trpljenje v Gazi in si prizadevati za rešitev dveh držav, ki je edina prava pot do trajnega miru. Slovensko priznanje Palestine poudarja pomen tega cilja. Poleg tega je za upravljanje in stabilnost ključnega pomena, da se palestinske oblasti opolnomočijo z nujnimi reformami in okrepijo s potrebnimi sredstvi.

Vendar na varnost na svetovni ravni ne moremo gledati le z vidika odnosov med državami. Vzpon nedržavnih deležnikov, kibernetike grožnje, uporaba umetne inteligence v vojaške namene in uporaba dezinformacij kot orožja so še dodatno zapletli svetovni mir in stabilnost. V tej digitalni dobi je celovitost našega informacijskega prostora enako pomembna kot varnost naših meja. Oblikovati moramo nove mednarodne norme in sporazume za zaščito kibernetikega prostora, hkrati pa spodbujati večje sodelovanje v boju proti terorizmu in organiziranemu kriminalu.

Tudi na gospodarskem področju je veliko izzivov. Svetovno gospodarstvo pluje po nemirnih vodah in neenakost se povečuje tako znotraj držav kot med njimi. Pandemija covid-19 sicer ni več v akutni fazi, vendar je pustila trajno dediščino motenj. Na milijone ljudi je še vedno brezposelnih, še več pa jih čaka negotova prihodnost. Svoja gospodarstva moramo obnoviti na vključujoč in trajnosten način ter zagotoviti, da bodo koristi rasti deležni vsi. Za to so potrebne ne le dobre gospodarske politike, temveč tudi obnovljena zavezanost socialni pravičnosti in človekovim pravicam.

Prihodnost ni določena. Čeprav to kratkoročno povzroča negotovost, dopušča tudi upanje. Poleg tveganj na svetovni ravni in dogajanja sprememb, ki določajo obdobje, obstajajo tudi edinstvene priložnosti za vnovično vzpostavitev zaupanja, optimizma in odpornosti v naših ustanovah ter družbah. Zato zelo cenim priložnosti, kot je Strateški forum Bled, saj nam omogočajo, da se ne le pogovarjamo, ampak si tudi prisluhnemo in izmenjamo zamisli o tem, kako se spopasti z izzivi na svetovni ravni, ki sem jih že omenila.

Izzivi, s katerimi se spoprijemamo – ne glede na to, ali so okoljski, geopolitični, gospodarski ali tehnološki – so globalnega pomena in zahtevajo rešitve na svetovni ravni. Znova moramo potrditi svojo zavezanost multilateralizmu, okrepiti svoje mednarodne ustanove in spodbujati duha sodelovanja, ki presega ozke nacionalne interese.

Ne pozabimo, da je končni cilj naših prizadevanj ustvariti svet, v katerem lahko vsi ljudje živijo v miru, dostojanstvu in blaginji. To ni idealistična želja, temveč praktična potreba. V dobi svetovnih izzivov brez primere so naše usode prepletene bolj kot kdaj koli prej. Ukrepati moramo z nujnostjo, ki jo zahteva ta trenutek, pri čemer nas morajo voditi načela pravičnosti, enakosti in vzajemnega spoštovanja. Skupaj lahko zgradimo prihodnost, ki bo vredna naših največjih želja – prihodnost, v kateri se bo v celoti uresničil potencial človeštva ter v kateri se bomo z odločnostjo, ustvarjalnostjo in sočutjem spopadali z najbolj perečimi svetovnimi izzivi.